

Innst. O. nr. 94

(2004-2005)

Innstilling til Odelstinget fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

Dokument nr. 8:40 (2004-2005)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Ulf Erik Knudsen og Per Sandberg om lov om endring i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammensetningen (konkurranseloven) (Ny bestemmelse om kontroll og opplysningsplikt for viktige aktører i dagligvaremarkedet)

Til Odelstinget

SAMMENDRAG

Forslagsstillerne viser til at dagligvaremarkedet i Norge er svært konsentrert. De fire største kjedene representerer en markedsandel på til sammen ca. 99 pst. På samme tid finnes det vareleverandører som er svært dominerende på de produktmarkeder de opererer. Enkelte av disse leverandørene er også tillagt forvaltningsmyndighet i form av at de er såkalte markedsregulatorer.

Det har blitt anslått at dagligvarekjedene i det skjulte mottar årlige milliardbeløp fra leverandørene. Felles for overføringene er at de ikke er synlige for andre enn de involverte. Eventuelle ulovligheter vil derfor vanskelig oppdages. Lovforslagets hensikt er å legge til rette for større åpenhet om de ytelser og betingelser som gis, og mer transparente forhold både hos leverandørene og hos dagligvarekjedene. Videre må det etableres kontrollmekanismer som bidrar til å avdekke hvilke ytelser og betingelser som har vært gitt.

Forslagsstillerne ser at skjulte rabattavtaler og andre typer særlige ytelser i kontraktsforhold kan være generelle problemstillinger som har relevans ut over dagligvaresektoren. På sikt kan det derfor være

aktuelt å vurdere en innføring av tilsvarende rapporteringsplikt i andre sektorer. Dette må vurderes bl.a. i lys av de erfaringer en vil kunne få etter at herværende lovforslag har virket en tid. Forslagsstillerne mener uansett at det er naturlig at det nå først settes fokus på dagligvaresektoren. Dette fordi matvareprisene i Norge ser ut til å være høyere enn i andre land det er naturlig å sammenligne seg med.

Et annet viktig poeng er ifølge forslagsstillerne at Norge har en jordbruksregulering hvor private aktører utfører oppgaver på vegne av staten og jordbruksavtalepartene i kraft av den såkalte markedsregulatorrollen.

Forslagsstillerne mener at Stortinget her bør legge til rette for åpenhet og kontroll, noe herværende lovforslag vil bidra til.

Forslagsstillerne viser til at konkurransebegrensende rabatter er forbudt når disse brukes av en dominerende aktør. Problemet i praksis ligger ofte i at slik atferd vanskelig lar seg dokumentere av de som er skadelidende.

Herværende lovforslag skal sikre at viktige leverandører og de viktigste dagligvareaktørene pålegges å bringe klarhet i de rabatter, bonuser, overføringer mv. som forekommer fra leverandørene til dagligvarekjedene. Dette vil for det første beskytte konkurransen i markedet. For det andre vil selve detaljistledet (den enkelte butikk) kunne få en mulighet til å kreve sin del av overføringene fra leverandørene, slik at prisene kan senkes i den enkelte butikk. I siste instans vil dette kunne gi bedre mangfold i vareutvalget og gi lavere priser for forbrukerne.

For at lovforslaget skal ha en operativ funksjon, er det sentralt at det etableres en effektiv overvåking for avdekking av konkurranseskadelig atferd i regi av Konkurransetilsynet. Det foreslås at Konkurransetilsynet gis i oppgave å utarbeide nærmere regler om

kontroll og overvåking for å sikre åpne og likeverdige konkurransevilkår.

Forslagsstillerne ser at det vil kunne være av allmenn interesse at visse deler av det rapporteringspliktige materialet offentliggjøres, og det foreslås at Konkurransetilsynet avgjør hva som skal offentliggjøres og hvilken form offentliggjøringen bør ha. Konkret kan en offentliggjøring for eksempel skje ved at Konkurransetilsynet årlig kunngjør på sine hjemmesider visse avtaleforhold eller vilkår.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

"Vedtak til lov

om endring i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)

I

I lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 23a skal lyde:

Rapporteringsplikt, offentliggjøring og kontroll av aktører i dagligvaresektoren

Konkurransetilsynet skal pålegge de viktigste leverandører og dagligvarekjeder i dagligvaresektoren en årlig rapporteringsplikt. Rapporteringsplikten skal bl.a. omfatte alle verdioverføringer mellom disse aktørene. Hver verdioverføring skal være alløvert i forhold til det produkt den svarer til. Rapporteringsplikten kan også omfatte en aktørs produktspesifikke kostnader fordelt på det enkelte produkt, dersom Konkurransetilsynet har anmodet om dette.

Konkurransetilsynet skal gjennomgå og føre kontroll med det rapporteringspliktige materialet som innkommer.

Konkurransetilsynet skal årlig offentliggjøre relevant informasjon fra det rapporteringspliktige materiale som antas å være av allmenn interesse. Konkurransetilsynet kan i særlige tilfeller beslutte at opplysninger skal offentliggjøres på tross av lovbestemt taushetsplikt. Aktøren skal informeres om slikt vedtak forut for offentliggjøring.

Konkurransetilsynet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om forhold i denne bestemmelsen.

Overskriften i kapittel 5 skal lyde:

Kapittel 5. Prisopplysning, offentlighet og kontroll

§ 28 første ledd skal lyde:

For å sikre at enkeltvedtak i medhold av denne lov og pålegg etter §§ 23a og 24 overholdes, kan Konkurransetilsynet bestemme at den vedtaket retter

seg mot, skal betale en løpende mulkt til staten inntil forholdet er rettet.

§ 29 første ledd litra c) skal lyde:

c) unnlater å etterkomme pålegg etter §§ 23a, 24 eller 25,

§ 30 første ledd litra c) skal lyde:

c) unnlater å etterkomme pålegg etter §§ 23a, 24 eller 25,

II

Loven trer i kraft straks."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Trond Giske og Torny Pedersen, fra Høyre, Afshan Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Olemic Tommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Bergo og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Ola T. Lånke og Oddny Omaai, og fra Senterpartiet, Eli Sollied Øveraas, viser til dokumentet og finner ikke å kunne gi sin tilslutning til lovforslaget og vil tilrå at forslaget ikke bifalles.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, viser til at dagligvaremarkedet i Norge er svært konsentrert. De fire største kjedene representerer en markedsandel på til sammen ca. 99 pst. På samme tid finnes det vareleverandører som er svært dominerende på de produktmarkeder de opererer. Enkelte av disse leverandørene er også tillagt forvaltningsmyndighet i form av at de er såkalte markedsregulatorer. Dette gjelder blant annet Gilde Norge BA, Tine BA og Prior Norge BA. Samtidig er det klart at dagligvareprisene i Norge ligger langt over det som er tilfellet i andre land Norge kan sammenlignes med. På samme tid er utvalget i norske butikker oftest dårligere enn i butikker i nevnte land.

Disse medlemmer viser til at det i den senere tid er blitt gjort betydelige avsløringer med hensyn til avtaler som inngås mellom vareleverandører på den ene siden, og de enkelte dagligvarekjedene på den annen side. Det er blitt anslått at dagligvarekjedene i det skjulte mottar årlige milliardbeløp fra leverandørene. Overføringene gis en rekke forskjellige merkelapper, og det knytter seg forskjellige betingelser til dem. Slike overføringer kan være problematiske i forhold til gjeldende lovgivning om konkurranse, korrupsjon mv. Felles for overføringene er at de ikke er synlige for andre enn de involverte. Eventuelle

ulovligheter vil derfor vanskelig oppdages. I Dokument nr. 8:40 (2004-2005) har stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Ulf Erik Knudsen og Per Sandberg fremmet lovforslag som kan legge til rette for større åpenhet om de ytelser og betingelser som gis, og mer transparente forhold både hos leverandørene og hos dagligvarekjedene. Forslaget tar også til orde for at det etableres kontrollmekanismer som bidrar til å avdekke hvilke ytelser og betingelser som har vært gitt.

Disse medlemmer viser for øvrig til dokumentet, og tar opp de konkrete forslag som fremmes der:

"Vedtak til lov

om endring i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)

I

I lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 23a skal lyde:

Rapporteringsplikt, offentliggjøring og kontroll av aktører i dagligvaresektoren

Konkurransetilsynet skal pålegge de viktigste leverandører og dagligvarekjeder i dagligvaresektoren en årlig rapporteringsplikt. Rapporteringsplikten skal bl.a. omfatte alle verdioverføringer mellom disse aktørene. Hver verdioverføring skal være allokert i forhold til det produkt den svarer til. Rapporteringsplikten kan også omfatte en aktørs produktspesifikke kostnader fordelt på det enkelte produkt, dersom Konkurransetilsynet har anmodet om dette.

Konkurransetilsynet skal gjennomgå og føre kontroll med det rapporteringspliktige materialet som innkommer.

Konkurransetilsynet skal årlig offentliggjøre relevant informasjon fra det rapporteringspliktige materiale som antas å være av allmenn interesse. Konkurransetilsynet kan i særlige tilfeller beslutte at opplysninger skal offentliggjøres på tross av lovbestemt taushetsplikt. Aktøren skal informeres om slikt vedtak forut for offentliggjøring.

Konkurransetilsynet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om forhold i denne bestemmelsen.

Overskriften i kapittel 5 skal lyde:

Kapittel 5. prisopplysning, offentlighet og kontroll

§ 28 første ledd skal lyde:

For å sikre at enkeltvedtak i medhold av denne lov og pålegg etter §§ 23a og 24 overholdes, kan

Konkurransetilsynet bestemme at den vedtaket retter seg mot, skal betale en løpende mulkt til staten inntil forholdet er rettet.

§ 29 første ledd litra c) skal lyde:

c) unnlater å etterkomme pålegg etter §§ 23a, 24 eller 25,

§ 30 første ledd litra c) skal lyde:

c) unnlater å etterkomme pålegg etter §§ 23a, 24 eller 25,

II

Loven trer i kraft straks."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Vedtak til lov

om endring i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)

I

I lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 23a skal lyde:

Rapporteringsplikt, offentliggjøring og kontroll av aktører i dagligvaresektoren

Konkurransetilsynet skal pålegge de viktigste leverandører og dagligvarekjeder i dagligvaresektoren en årlig rapporteringsplikt. Rapporteringsplikten skal bl.a. omfatte alle verdioverføringer mellom disse aktørene. Hver verdioverføring skal være allokert i forhold til det produkt den svarer til. Rapporteringsplikten kan også omfatte en aktørs produktspesifikke kostnader fordelt på det enkelte produkt, dersom Konkurransetilsynet har anmodet om dette.

Konkurransetilsynet skal gjennomgå og føre kontroll med det rapporteringspliktige materialet som innkommer.

Konkurransetilsynet skal årlig offentliggjøre relevant informasjon fra det rapporteringspliktige materiale som antas å være av allmenn interesse. Konkurransetilsynet kan i særlige tilfeller beslutte at opplysninger skal offentliggjøres på tross av lovbestemt taushetsplikt. Aktøren skal informeres om slikt vedtak forut for offentliggjøring.

Konkurransetilsynet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om forhold i denne bestemmelsen.

Overskriften i kapittel 5 skal lyde:

Kapittel 5. Prisopplysning, offentlighet og kontroll

§ 28 første ledd skal lyde:

For å sikre at enkeltvedtak i medhold av denne lov og pålegg etter §§ 23a og 24 overholdes, kan Konkurransetilsynet bestemme at den vedtaket retter seg mot, skal betale en løpende mulkt til staten inntil forholdet er rettet.

§ 29 første ledd litra c) skal lyde:

- c) unnlater å etterkomme pålegg etter §§ 23a, 24 eller 25,

§ 30 første ledd litra c) skal lyde:

- c) unnlater å etterkomme pålegg etter §§ 23a, 24 eller 25,

II

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 19. mai 2005

Sonja Irene Sjøli
leder

Olemic Thommessen
ordfører

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til sine merknader og til dokumentet og rå Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:40 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Ulf Erik Knudsen og Per Sandberg om lov om endring i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammensetningen (konkurranseloven) (Ny bestemmelse om kontroll og opplysningsplikt for viktige aktører i dagligvaremarkedet) - bifalles ikke.